

בית משפט השלום בנתניה

תא"מ 70615-01-17 נזרי נ' צבע

תיק חיצוני: 5224430316

לפני **כבוד השופט אלי ברנד****תובע** משה ניזרי

נגד

נתבעת מוניק צבעב"כ התובע: עו"ד משה ליפשיץ
ב"כ הנתבעת: עו"ד דוד מימון

חקיקה שאוזכרה:

[חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות, תשנ"ג-1993: סע' 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 15, 15\(א\), 17](#)[חוק החוזים \(חלק כללי\), תשל"ג-1973: סע' 25, 26](#)[חוק השליחות, תשכ"ה-1965: סע' 6](#)[חוק הבנקאות \(רישוי\), תשמ"א-1981](#)[פקודת השטרות \[נוסח חדש\]](#)

כתבי עת:

[אביעד הכהן, זלמן סורוצקין, "בנקאות ללא ריבית ו"היתר עיסקא" ב"מדינה יהודית ודמוקרטית" - הלכה ואין מורין כן", שערי משפט, כרך ב \(תשנ"ט-תשס"א\) 77](#)
[דוד משען, "לא תשיך לאחריך... למען יברכך ה' אלהיך בכל משלח ירך" - היתר עסקא – אכיפתו ועקיפתו", פרשת השבוע ברוח המשפט, פרשת כי תצא, גיליון מס' 88 \(תשס"ב\)](#)

מיני-רציו:

* נדחתה תביעה שטרית שהגיש התובע כנגד הנתבעת. נפסק, כי דחיית התביעה מתחייבת הן בשל אי עמידה בהוראות חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות והן בשל חריגה מן ההרשאה במילוי השיק נושא התובענה.

* חוזים – הלוואה – הלוואה חוץ-בנקאית

* שליחות – היקף השליחות – חריגה מהרשאה

התובע הגיש כנגד הנתבעת תביעה שטרית, שתחילתה בבקשה לביצוע שהוגשה בלשכת ההוצאה לפועל. הנתבעת טוענת כי מדובר בהלוואות נושאות ריבית אשר חל עליהן חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות, ועל כן לא הוגש השיק לביצוע בהתאם להוראות סעיף 8 לחוק, שיעור הריבית שנקבע בגין הלוואות

חורג מן המותר על פי סעיף 6 לחוק, ולפיכך יש לדחות את התביעה; עוד טוענת הנתבעת כי השיקים נחתמו בשמה ללא הרשאה ותוך זיוף.

בית המשפט דחה את התביעה ופסק כלהלן:

הוכח, כי הנתבעת קבלה מן התובע הלוואה, ולמעשה חלק קטן מן ההלוואה שנתן התובע בפועל – שהרי את חלק הארי מתוכה שלשל מר אזולאי לכיסו, וזו ההתקשרות היחידה שקבלה על עצמה.

יש להתייחס אל ההלוואה שנתן התובע לבעלה של הנתבעת, ולצורך פרעונה שימש גם השיק נושא תובענה זו, ככזו שניתנה במסגרת עיסוקו של התובע במתן הלוואות ועל כן לא חלה עליה ההחרגה שבסעיף 15(א) לחוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות.

מאחר והתקבלה המסקנה לפיה ההלוואה ניתנה במהלך עיסוקו של התובע וכי החריג של סעיף 15(א) לחוק אינו חל, חלות על התובע גם הוראות סעיפים 2 – 3 לחוק העוסקים בחובות עריכת חוזה בכתב וגילוי פרטים שונים הנוגעים לעסקה בין הצדדים המצטרפות אל סעיף 8 לחוק הקובע דרישות שיש לצרף אל תביעה או אל בקשת ביצוע שטר שמגיש מלווה. התובע לא עמד בדרישות סעיף 8 לחוק, לא צרף את המסמכים ולא פרט את המידע הדרושים על פיו עם הגשת הבקשה לביצוע השטר.

בשים לב למכלול הפרות הוראות החוק במקרה זה, התוצאה של הטלת הסנקציה של דחית התביעה הולמת את הנידון.

משחרג מר אזולאי מן ההרשאה שניתנה לו ומילא בשיק נושא התובענה סכום שלא אמור היה למלא וייתכן כי אף שם נפרע שלא אמור היה למלא, הרי שככל שיש לתובע עילת תביעה בגין שיק זה יהיה הדבר כלפי מר אזולאי, השלוח, אך לא כלפי הנתבעת.

פסק דין

רקע ועיקרי המחלוקות בין הצדדים

התובע הגיש לביצוע בלשכת ההוצאה לפועל שיק על סך 60,000 ₪ בחתימת בעלה של הנתבעת שהוא גם מיופה כוחה לחתימה על שיקים, מר שמואל צבע (להלן: "בעלה של הנתבעת" או "מר צבע"), ערוך לפקודת התובע אשר מועד פרעונו ביום 17.3.16 ואשר חולל (להלן: "השיק").

אין הצדדים חלוקים על העובדה שהשיק לא נמסר לתובע ישירות על ידי הנתבעת או מר צבע וכי את השיק מסר לו מר אשר אזולאי, מי שכיהן כרב בית הכנסת בו התפללו הנתבעת ובעלה (להלן: "מר אזולאי"), עם שיקים נוספים באותה מתכונת – כאשר על גבי כולם לא הופיעו הסכומים, תאריכי הפרעון ושם הנפרע כשנחתמו על ידי מר צבע ונמסרו למר אזולאי.

התובע טוען כי השיק נמסר לו, לצד שיקים נוספים של הנתבעת, להבטחת פרעון סכומים של 50,000 ₪ שנתן למר צבע באמצעות מר אזולאי ופירותיהם, ואשר תנאי השבתם ופירותיהם הוסדרו ביניהם באמצעות "היתרי עסקא" שנערכו על ידי דיין בבית דין רבני על מנת שיעמדו בתנאי ההלכה היהודית והמשפט העברי האוסרים על מתן הלוואות בריבית, שכן מר צבע אמור היה להחזיר סכום העולה על הסכום שקיבל וכל הצדדים האמורים לעיל מנהלים אורח חיים דתי.

בין הצדדים מספר מחלוקות – הנתבעת טוענת כי מדובר בהלוואות נושאות ריבית אשר חל עליהן [חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות](#), התשנ"ג – 1993 (להלן: "החוק") ועל כן לא הוגש השיק לביצוע

בהתאם להוראות [סעיף 8 לחוק](#), שיעור הריבית שנקבע בגין ההלוואות חורג מן המותר על פי [סעיף 6 לחוק](#), ולפיכך על פי [סעיפים 9-10 לחוק](#) יש לדחות את התביעה.

התובע טוען כי אין מדובר בהלוואה אלא בהיתר עסקא, אשר לטענתו הוכר במשפט הישראלי כחוזה שונה מחוזה הלוואה ועל כן אין להחיל עליו את הוראות החוק.

עוד טוענת הנתבעת כי השיקים נמסרו על ידי מר צבע למר אזולאי על החלק, מבלי שמולאו בהם הסכום, תאריכי הפרעון ושם הנפרע תוך שסוכם ביניהם על הלוואות ללא ריבית כגמילות חסד בדרך של מתן בסתר בסך של 7,000 ₪ כל אחת שאמורות היו להפרע ב-14 תשלומים של 500 ₪ כל תשלום ומבלי שמעולם חתמו היא או מר צבע על היתרי עסקא.

הנתבעת טוענת כי מר אזולאי חתם בשמה ללא הרשאה ותוך זיוף על היתרי העסקא ומילא בשיקים שלה שמסר לתובע, לרבות השיק נושא תובענה זו, סכומים אשר חרגו מן ההרשאה שניתנה לו במידה עצומה.

הנתבעת הוסיפה וטענה כי את סכומי ההלוואות האמיתיות שניתנו לבעלה ואשר השיקים היו אמורים לפרוע נתן בעלה במזומן למר אזולאי אשר הבטיח להעבירם לידי התובע לשם פרעון ההלוואות וכנגדם הבטיח כי קיבל את השיקים השונים שנמסרו לידי התובע וקרע אותם, וכי בכך נפרעו ההלוואות שהגיעו בפועל אל בעלה באמצעות מר אזולאי.

מר אזולאי אישר טענה זו, במובן זה שקיבל ממר צבע את הסכומים של 500 ₪ ומסר לו כי קיבל חזרה את השיקים וקרע אותם, אך לא קרע אותם בפועל.

בנוסף טענה הנתבעת כי מר אזולאי פרע לידי התובע את ההלוואות המלאות שקיבל ממנו ואשר את מרביתן שלשל לכיסו שלא כדין, אך בחוסר תום לב הותיר התובע את השיק בידיו למרות שההלוואות נפרעו והגישו לביצוע הגם שהיה עליו להשיבו באמצעות מר אזולאי לאחר הפרעון.

התובע כפר בטענות אלה וטען כי הנתבעת היא שחתמה על היתרי העסקא, היא שקבלה את ההלוואות אך לא פרעה את מלוא חובותיה וכי השיק הוגש לביצוע לאחר שפניות אליה ואל בעלה לפרעון יתרת החוב כלפיו באמצעות מר אזולאי לא הניבו פרעון.

דיון והכרעה

א. האם מדובר בהלוואה חוץ בנקאית עליה חלות הוראות החוק

1. כפי שצינתי לעיל כפר התובע בטענת הנתבעת כי מדובר בהלוואה וטען כי מדובר ב"היתר עסקא" המשקף עסקה מסוג שונה לגמרי במסגרתה נתן התובע לנתבעת סכומים חלקם בהלוואה וחלקם כפקדון לצורך מיזם משותף כאשר הנתבעת יכולה היתה להשקיעם והתובע היה זכאי לחלק מפירות השקעת סכום הפקדון, כשעצם החזר מהווה סיכון שנטל על התובע על עצמו, ועל כן מדובר בעסקה כשרה שאין האיסור ההלכתי של ריבית חל עליה.
2. על פי עדויותיהם, הן התובע והן מר אזולאי מחזיקים בהסמכה לרבנות ושניהם מקיימים לטענתם אורח חיים חרדי ואף הנתבעת ובעלה מקיימים אורח חיים דתי, ועל כן לגרסתם כפופים התובע ומר אזולאי לאיסור הקבוע בתורת ישראל על מתן הלוואה בריבית (ראו ספר שמות פרק כ"ב פס' כ"ד, ספר ויקרא פרק כ"ה פס' ל"ו, ספר דברים פרק כ"ג פס' כ').
3. לאור האמור טען התובע כי לא יעלה על הדעת שלפחות הוא ומר אזולאי היו לוקחים חלק בעסקת הלוואה בריבית, האסורה עליהם על פי אמונתם הדתית, ועל כן – ובהתאם לפסיקה

- בענין זה – יש לפרש את העסקה על פי אומד דעתם ולקבוע כי אין מדובר בהלוואה בריבית אלא בהיתר עסקא, ולפיכך אין להחיל על מקרה זה את הוראות החוק.
4. יש לבחון, איפוא, את מעמדו המשפטי של היתר העסקא ומה השלכתו על תוכן החוזה בין הצדדים דכאן, וכפועל יוצא מכך – האם חלות על מקרה זה הוראות החוק, כל זאת מבלי להתעלם מטענת הנתבעת כי לא חתמה – היא או מי מטעמה – על היתר העסקא וכי כלל לא הסכימה לתנאים שהוא משקף ועל כן אין היא מחוייבת אליו ומבחינתה דובר הלוואה גרידא. (נוסחי היתרי העסקא אשר נחזים להיות חתומים בין הצדדים מהווים נספחים א' – ג' לתצהיר העדות הראשית של התובע).
5. מאחר שמדובר במי שמגדירים עצמם כאנשים דתיים וטוענים כי התכוונו לפעול ופעלו על פי ההלכה היהודית הרי שלצורך בחינת אומד דעתם יש להתחקות אחר משמעותו ההלכתית של היתר עסקא.
6. תחילה ראוי להזכיר כי הרעיון של היתר עסקא מושתת על המימרה התלמודית על פיה (תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ק"ד עמ' ב', הפיסוק אינו במקור) – "אמרי נהרדעי: האי עיסקא, פלגא מלוה ופלגא פקדון. עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה. השתא דאמרינן פלגא מלוה, אי בעי למשתי ביה שכרא - שפיר דמי. רבא אמר: להכי קרו ליה עיסקא, דאמר ליה: כי יהבינא לך - לאיעסוקי ביה, ולא למשתי ביה שכרא." (תרגום חופשי – אמרו בני נהרדעא: זו עיסקא, חצי הלוואה וחצי פקדון. עשו חכמים דבר שיהיה נוח ללוה ונוח למלוה. עכשיו שאמרנו שחציו הלוואה אם ירצה הלוה לרכוש בו שיכר שתיה (כלומר להשתמש בו לצריכה אישית) זה יהיה בסדר. השיב רבא שלכן זה נקרא עיסקא, כי המלוה אומר ללוה נתתי לך את הכסף כדי תעשה בו עסקים ולא שתקנה בו שיכר לשתייה. וראו משנה תורה לרמב"ם הלכות שלוחין ושותפין פרק ו' הלכה ב').
7. אבן דרך משמעותית בהתפתחות המנגנון המוכר כיום כהיתר עסקא נובעת מתשובה שנתן אחד מגדולי רבני אירופה במאה ה-15, רבי ישראל איסרליין (תרומת הדשן, חלק א' (שו"ת) סימן ש"ב, כל ההדגשות בציטוטים להלן שלי, אלא אם יאמר אחרת), לשאלה שהופנתה אליו, בזו הלשון – "שאלה: ראובן בקש למסור מעותיו לשמעון שילווה אותם בריבית, ורצה לקצוץ עמו בסך מבורר (=לקבוע את שיעור הריבית – א.ב.), ושיהיה לו גם כן כמעט בטחון גמור בקרן שלא יהא נפסד לו כלל. איך יעשה בהיתר? ". מנוסח השאלה ברי כי הכוונה להלוואה בריבית ולדרך לבצע מהלך שכזה מבלי לעבור על האיסור ההלכתי אך תוך בטחון שהקרן תוחזר לו ללא הסיכון להפסד הפקדון הגלום במנגנון הנזכר בעיסקא התלמודית.
8. להלן החלק הרלוונטי מתוך תשובתו של רבי ישראל איסרליין, המתארת את מבנה העסקה שעל בסיסו נוסחו בהמשך נוסחי היתרי העסקא המקובלים (ההדגשה וכן התרגום החופשי בגוף הציטוט שלי) –

"... ומעתה יש תקנה לעשות כל המבואר לעיל בשאילה בהיתר בדרך זה, שראובן הנותן יקבל עליו כל האחריות אפי' של גניבה ואבידה ויפריז על המידה לקבל עליו שאפי' אם יאבדו או יגנבו ויופסדו אפי' בפשיעה יהיה באחריותו. אך אם שמעון המקבל פושע בממון כ"כ שדומה הוא כמזיק בידיים יתחייב שמעון באחריותו, וגם יקבל עליו שלא יהא נאמן אפי' בשבועה דאורייתא ואפי' ע"פ עדים אפי' הן ק',

שלא פשע בהן פשיעה גדולה שהוא כמזיק בידיים, רק אם יעידו לו הרב והש"ץ (ושליח הציבור) וכה"ג (וכהאי גוונא = ובדומה לכך) אנשים יושבי אהלים בעיר שיש להם ידיעה במו"מ שבעיר, המה יהיו נאמנים להעיד בראיה וידיעה גמורה. ובדרך זה יהיה בטוח בקרן שלו כשירצה לעולם, שאם אבדו יטעון ראובן שהפסידו במזיד בידיים ולא יוכל שמעון לאמת דבריו רק ע"פ הרב והש"ץ, וקרוב דקרוב הוא לודאי שלא ידעו כל האחריות ושרי ליה לקצוץ כדמבואר לעיל. וכה"ג אשכחן קצת שדקדקו רבוותא למצוא היתר ע"י תנאי, ואע"ג (ואף על גב) דבוודאי אין דעת שניהם שיתקיימו התנאים ואין מתנין אותו אלא כדי ליקח הריבית בהיתר..."

9. בשלבים מאוחרים יותר של ההיסטוריה גובשו על ידי פוסקי הלכה שונים נוסחים כתובים של היתרי עסקא המהווים הסכמה של הצדדים לפעול על פי התנאים הכלולים בהם, המשקפים מבנה עסקה דומה לזה המופיע בתלמוד ובתשובת רבי ישראל איסרליין, על מנת שהמבקש לבצע עסקה כזו מבלי לעבור על האיסור ההלכתי של ריבית יוכל להשתמש בהם, והנוסח המקובל כיום מבוסס על נוסח שערך רבי ישעיה מנחם מנדל אביגדורש (מהר"ם) מקרקוב (קרקא) ופורסם במאה ה-17 בספר "נחלת שבעה" שחיבר רבי שמואל בר דוד הלוי. נוסח מקובל נוסף מופיע בספר "גינת ורדים" שחיבר רבי אברהם הלוי במצרים במאה ה-17.

10. במהלך השנים נטו פוסקי ההלכה, ברוח דברי רבי ישראל איסרליין, לחזק את תוקפו ההלכתי-תיאורטי של היתר העסקא אך מונעים את יישום התנאים המבחינים בין תוכנו לבין הלוואה גרידא. כך נמנעת ממקבל הכסף האפשרות שלא להשיב את החלק המהווה פקדון בטענת הפסד וכן האפשרות לטעון לפטור מריבית, בעיקר עקב הקושי המובנה בקיום פעילות כלכלית נטולת ריבית בשוק מודרני ובשל החשש שמא יניע יישומו המלא את הבנקים להפסיק את השימוש בו (ראו למשל במאמרים – הרב שלמה דיכובסקי, הרב עזרא בר-שלום והרב אברהם ח' שרמן, "היתר עסקא במניית הבנקים", תחומין ח' (תשמ"ז) 133; אביעד הכהן וזלמן סורוצקין, "בנקאות ללא ריבית ו"היתר" עיסקא" ב"מדונה יהודית ודמוקרטיה" – הלכה ואין מורין כן?!", שערי משפט ב(1) תשנ"ט, 77; דוד משער, "לא תשיך לאחד... למען יברכך ה' אלהיך בכל משלח ידך": היתר עסקא – אכיפתו ועקיפתו", גליון פרשת השבוע של המחלקה למשפט עברי במשרד המשפטים, תשס"ב 88, ועוד).

11. כך קבע בענין זה כב' השופט (כתוארו אז) אליקים רובינשטיין בת"א (מחוזי ירושלים) 380/92 טיפול שורש - ניהול ושרותים למרפאות נ' הפועלים ליסינג בע"מ (לפני כן- של"ת שרותים לתעשייה בע"מ) [פורסם בנבו] (20.1.1997, ההדגשות שלי) –

"כיום נהוג בכל הבנקים בישראל להשתמש כדבר שבשיגרה ב"היתר עיסקא". באמצעות היתר זה נמנעים הצדדים מן האיסור ההלכתי, ועם זאת הם משיגים את התוצאות המושגות בעיסקת הלוואה בריבית. "היתר עיסקא" משווה להסכם שבין הצדדים אופי של פעילות עיסקית - הלווה מוצג כ"עוסק" בכספו של המלווה, והריבית מוצגת כחלקו של המלווה ברווחים. אי לכך, כמעט שהשתכחה בעטיו תורת ריבית מישראל. ראה לענין "היתר עיסקא" גם הרב דוד בס, "חוזים על פי דיני התורה", כתר א' (תשנ"ו) 17, 94-101."

12. נמצא כי גם מן ההיבט ההלכתי, זה המעוגן בדיני המשפט העברי וההלכה היהודית עליהם נסמכים התובע ומר אזולאי, קיימת הקפדה על ההיבט ההלכתי-תאורטי של היתר העסקא מבלי ליישם את הוראותיו באופן מלא, על מנת לאפשר לצדדים המקיימים אורח חיים דתי לא לעבור על האיסור ההלכתי אך לקיים פעילות כלכלית בשוק המודרני.
13. מאידך גיסא, התוצאה הנובעת בפועל מכריתת חוזה בין צדדים הבא לידי ביטוי בהיתר עסקא זהה גם מבחינת פסיקת ההלכה הדתית לתוצאה של חוזה הלוואה בריבית, לרבות חיוב מקבל הכסף בתשלום הריבית בשיעור שהוסכם, הגם שהדבר נעשה במסגרת ההלכתית המתירה זאת תחת כותרת שונה.
14. יש לציין כי שאלות תוקפו ומהותו של היתר עסקא במשפט הישראלי טרם נבחנו על ידי בית המשפט העליון אולם הערכאות המבררות מקיימות אף הן את המצב המתואר לעיל (ראה למשל ה"פ (מחוזי ירושלים) 145/00 אברהם אוחנה נ' בנק ירושלים לפיתוח ומשכנתאות בע"מ [פורסם בנבו] 29.10.2000, להלן: "פס"ד אוחנה"), ת"א (שלום תל אביב) 26037/95 בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ נ' מרדכי גולד [פורסם בנבו] (17.2.2000) ועוד).
15. נמצא כי על פי מהותו היתר העסקא משקף חוזה הלוואה בריבית אשר ההיבט הצורני שלו, המוצג כעסקא מסוג שונה, פותר בעיה הלכתית עבור מי שמקיים אורח חיים דתי ואינו מעוניין לעבור על איסור ריבית מן התורה, אך אין פתרון הלכתי זה משפיע בהכרח על מהות ההתקשרות בין הצדדים, אופן פרשנותה, תוצאותיה הכלכליות וההשלכות הנובעות ממנה בדיון הישראלי.
16. אחד העקרונות העוברים כחוט השני בפסיקת בתי המשפט בישראל ביחס לפרשנות היתרי עסקא הוא כי יפורשו על פי דיני החוזים במשפט הישראלי, לרבות [סעיפים 25 ו-26 לחוק החוזים](#) והפסיקה (ראה למשל פס"ד אוחנה סעיף 8).
17. [סעיף 25 לחוק החוזים](#) קובע כדלקמן –
- "חוזה יפורש לפי אומד דעתם של הצדדים, כפי שהוא משתמע מתוך החוזה ומנסיבות העניין, ואולם אם אומד דעתם של הצדדים משתמע במפורש מלשון החוזה, יפורש החוזה בהתאם ללשונו."**
18. [בדנ"א 2045/05 ארגון מגדלי ירקות אגודה חקלאית שיתופית ב נ' מדינת ישראל](#) [פורסם בנבו] (11.5.2006) הדגיש בית המשפט העליון (מפי כב' השופט (בדימוס) ריבלין בדעת הרוב) כי –
- "אין חולק, כי מטרת העל בפירוש חוזה היא איתור אומד דעתם של המתקשרים בו."**
19. לאור הוראת [סעיף 25](#) כפי שפורש על ידי הפסיקה ולאור מהותו של היתר עסקא כפי שהוא נתפס על ידי פוסקי ההלכה – עליהם נסמכים הצדדים כעדותם – כמובא לעיל, נראה כי לא ניתן להתייחס כלשונה אל מבנה העסקא המתואר בו ולפרשו על פי פשוטו גרידא ויש להתחקות אחר התכלית האמיתית שלו שהיא – כפי שהובא לעיל ממקורות המשפט העברי – מסגרת הלכתית לגיטימית למתן הלוואות בריבית.
20. מאחר שהתובע טוען כי הוא פועל על פי ההלכה, כמי שמקיים אורח חיים חרדי, יש לקבוע כי אומד דעתו נשען על המקורות ההלכתיים, כפי שהובאו לעיל, ולפיכך – כי מטרתו לתת הלוואה בריבית באופן המותר על פי ההלכה.

21. זאת ועוד, לאור הוראת [סעיף 25 לחוק החוזים](#), על מנת להשלים את בחינת אומד דעת התובע, כאשר לשון החוזה – היתר העסקא – אינה משקפת במפורש את אומד דעתו, כפי שהוצג לעיל, אבחן את נסיבות הענין וכיצד התייחס התובע עצמו אל תוכן ההתקשרות בין הצדדים טרם שנתקל בהתנגדות לביצוע השיק שהגישה הנתבעת וטרם שהיה עליו להתמודד עם טענותיה בבית המשפט.
22. נספח ט' לתצהירו של התובע הוא תדפיס הודעתו במשטרת ישראל מיום 4.4.16, שם הוא מתייחס שוב ושוב אל תוכן החוזה בין הצדדים כ – "הלוואה" (עמ' 1 שורות 4, 10-18; עמ' 2 שורות 22 ו-48 ועמ' 3 שורות 56 ו-61).
23. משמעותית במיוחד לענין זה אמירת התובע בעמ' 2 של נספח ט' שורה 22, כי – "על כל הלוואה לקחנו היתר עסקה שיש דיין ועושים שטר. הכל נעשה דרך אשר (=מר אזולאי – א.ב.)", שמשמעותה כי העסקה היתה מבחינתו הלוואה, אלא שלצורך עמידה בתנאים ההלכתיים נערך גם נוסח של היתר עסקא, כאשר הרושם הנוצר למקרא הדברים הוא של סיכום על ההלוואה ותנאיה ואז קבלת היתר העסקא כמעין הכשר הלכתי בדיעבד – כפי שהסקתי גם לעיל.
24. נספח י"א לתצהיר התובע הוא פרוטוקול דיון שהתקיים בינו לבין מר אזולאי בבית דין צדק רבני בנתניה אור לי"א אייר תשע"ו, דהיינו ביום 18.5.16, וגם שם התייחסו התובע דכאן – הוא הנתבע שם – והדיינים אל תוכן החוזה בינו לבין הנתבעת שוב ושוב כאל הלוואה (ראה למשל עמ' 3 שורות 79-82, עמ' 5 שורה 131, עמ' 6 שורה 161, עמ' 8 שורות 254-256, עמ' 9 שורות 259-262 וכן 284-288, עמ' 10 שורות 294-295 ו-314).
25. אעיר כי בהקשר זה יש חשיבות בעיני לא רק להתייחסות התובע עצמו לעסקה אלא לא פחות לעובדה שדייני בית הדין הרבני התייחסו אל העסקה כעסקת הלוואה בריבית, בהיותם רבנים מוסמכים הבקיאים בכללי ההלכה וחיים בקרב הקהילה הדתית העושה שימוש בהיתרי עסקא ולפיכך יודעים אל נכון את משמעותו המקובלת של היתר עסקא ובהיותם גורם הלכתי שלהכרעתו פנו הצדדים בדיוק בסוגיה זו ויש להניח כי הם מסתמכים עליהם.
26. גם במהלך הדיון בתובענה זו, הגם שטענתו של התובע – רב ומי שלטענתו רגיש לצורך לפעול על פי ההלכה – היתה כי מדובר בהיתר עסקא ולא בהלוואה, הוא התייחס בעדותו שוב ושוב אל תוכן ההתקשרות בין הצדדים כאל הלוואה (ראו למשל עמ' 10 לפרוטוקול שורות 1 ו-9, עמ' 12 שורה 20, עמ' 15 שורות 22-23, עמ' 16 שורה 7 ועוד. יובהר כי הפניות אלה הן רק לאזכורים בהם השתמש התובע עצמו במפורש במונח "הלוואה" וקיימים עוד מופעים רבים בפרוטוקול בהם הופנו אליו שאלות בענין ההלוואה והוא השיב כשהוא מתייחס אל ההתקשרות בין הצדדים כאל הלוואה מבלי לנקוב במילה במפורש).
27. לא זו בלבד, התובע אף התייחס באופן מפורש שוב ושוב אל העובדה שהנתבעת אמורה היתה לשלם ריבית על סכום ההלוואה (ראו למשל עמ' 2 שורה 50 בנספח ט' לתצהיר התובע, עמ' 4 שורות 1-2, עמ' 5 שורות 125-131, עמ' 9 שורות 259-262 ו-284-288 ועוד בנספח י"א לתצהיר התובע).
28. על כך יש להוסיף כי מי שפנה אל הדיין על מנת שינסח את היתרי העסקא היה מר אזולאי (עמ' 24 שורות 25-33), אשר כלל לא היה צד להלוואה באופן פורמלי, ולא התובע אשר קיבל אותם

- ממנו מוכנים וחתומים (עמ' 9 שורה 36 – עמ' 10 שורה 3) ומר אזולאי מאשר כי מדובר בהלוואה בריבית.
29. בנסיבות אלה, אין מנוס מן המסקנה כי אומד דעת התובע הוא כי העניק לבעלה של הנתבעת באמצעות מר אזולאי הלוואות בריבית, אולם על מנת שלא תתנגש עסקה שכזו עם אורח החיים החרדי שהוא מקיים ועם מחוייבותו הנטענת להלכה היהודית הסתייע במר אזולאי אשר פנה אל דיין שניסח עבורו היתרי עסקא שמבחינת התובע "עטפו" את ההלוואות במעטפת מותרת מבחינת דיני הריבית ביהדות.
30. לא זו אף זו, התובע טען כי בעלה של הנתבעת הוא שחתם על היתרי העסקא, אולם בחקירתו הודה כי לא ראה אותו חותם עליהם וכי הללו הובאו אליו ערוכים וחתומים כבר על ידי מר אזולאי ואף הודה כי החתימות אינן דומות לחתימת בעלה של הנתבעת (עמ' 10 שורות 1-7 וכן עמ' 11 שורות 1-12).
31. יש להעיר כי לאחר שהתובע הבין כי אין מדובר בחתימת בעלה של הנתבעת העלה את האפשרות כי החתימה על היתרי העסקא היתה דווקא של הנתבעת עצמה, אולם מדובר בטענה מסופקת בלבד (עמ' 11 שורה 12) בעוד שהנתבעת הצהירה בתצהיר התומך בהתנגדות ובחקירתה עליו (עמ' 1 לדיון בהתנגדות שורות 11-19) כי כל המידע, החתימות והמעורבות בפרשה זו היו רק של בעלה ולא שלה.
32. מאחר שבמקרה של הכחשת אדם כי חתם חתימה המיוחסת לו הנטל להוכיח כי החתימה היא של הנטען מוטל על הטוען ובענייננו לא הרים התובע נטל זה יש לקבוע כי לא הנתבעת ולא בעלה חתמו על היתרי העסקא ועל כן לא ניתן להוכיח מתוכם כי הכירו את קיומם או כי הסכימו לקבל עליהם תנאים שונים מאלה של ההלוואה כפי שהעידו.
33. לא זו אף זו, במהלך חקירתו אישר מר אזולאי כי היה זה הוא אשר חתם על היתרי העסקא ולא הנתבעת או בעלה (עמ' 24 שורות 1-3). התובע טען כי מר אזולאי היה שלוחו של בעלה של הנתבעת ועל כן מחייבת חתימתו על היתרי העסקא את מר צבע.
34. דא עקא, הן מר צבע והן מר אזולאי העידו כי מר צבע והנתבעת כלל לא היו מודעים לכך שמדובר בהלוואה הנושאת ריבית, וממילא לא כזו הטעונה היתר עסקא על פי ההלכה, ועל כן קשה להלום את הטענה כי מר צבע או הנתבעת הסמיכו את מר אזולאי לחתום בשם מי מהם על היתר עסקא בקשר להלוואות אלה.
35. זאת ועוד, הן מר צבע והן התובע העידו כי עובר למתן ההלוואות היה ביניהם סכסוך אשר נבע מעסקת בניה משותפת ומר צבע הבהיר כי לו היה יודע שמדובר בהלוואה מן התובע לא היה מקבל ממנו הלוואה כלשהי וכך העיד גם מר אזולאי (עמ' 20 שורות 9-11).
36. בנסיבות אלה ברי כי לא היה כל קשר ישיר בין הצדדים להלוואה ועל כן לא יכול היה התובע לדעת האם מה שסיכם עם מר אזולאי הגיע לידיעת הנתבעת ובעלה ומה היקף ההרשאה שהללו העניקו למר אזולאי בשמם.
37. כפי שכבר צויין לעיל, הן מר אזולאי והן מר צבע העידו כי מבחינת מר צבע דובר בהלוואת גמילות חסד ללא ריבית וכי לצורך זה מסר מר צבע את השיקים של הנתבעת לידי מר אזולאי על החלק.

38. מן האמור עולה כי הנתבעת או בעלה לא הסמיכו את מר אזולאי לחתום בשם על היתר העסקא מאחר שכלל לא היו מודעים לצורך בהיתר כזה, באשר סברו שמדובר בהלוואה ללא ריבית, וממילא נעדר מר אזולאי סמכות לחתום עליו בשם מי מהם.

39. בהקשר זה, בצדק הפנה ב"כ הנתבעת בסיכומים מטעמה אל הוראות [סעיף 6 לחוק השליחות](#) הקובע כי –

"(א) פעל אדם בחזקת שלוחו של אחר בלי שהורשה לכך או בחריגה מהרשאתו, יכול אותו אחר, בכפוף לאמור בסעיף קטן (ב), לאשר את הפעולה בדיעבד; ואישור בדיעבד - כהרשאה מלכתחילה, ובלבד שלא תיפגע זכות שרכש אדם אחר בתום-לב ובתמורה לפני האישור.

(ב) לא ידע הצד השלישי בשעת הפעולה שהשלוח פועל ללא הרשאה או בחריגה מהרשאתו, הברירה בידו, כל עוד לא נודע לו על אישור הפעולה, לראות את השלוח כבעל דברו או לחזור בו מן הפעולה ולתבוע מן השלוח את נזקו."

40. מאחר שמר אזולאי פעל לכאורה בחריגה מן ההרשאה שניתנה לו לא ניתן לייחס לנתבעת, גם מכח דיני השליחות, את הוראות היתר העסקא ונמצא כי גם אם היה היתר העסקא מתפרש כמציג את תוכן העסקא ככתבו וכלשונו עדיין אין בכך להחיל הוראות אלה ועסקא כזו על הנתבעת.

41. הפועל היוצא ממכלול האמור לעיל הוא כי הנתבעת קבלה מן התובע הלוואה, ולמעשה חלק קטן מן ההלוואה שנתן התובע בפועל – שהרי את חלק הארי מתוכה שלשל מר אזולאי לכיסו, וזו ההתקשרות היחידה שקבלה על עצמה.

42. גם בדרך הילוך זו נמצאנו למדים כי בהלוואה עסקין.

43. [בסעיף 1 לחוק](#) מוגדרים לווה ומלווה בזו הלשון –

"לווה" – למעט תאגיד;

"מלווה" – מי שנותן הלוואה, למעט תאגיד בנקאי ותאגיד עזר כמשמעותו [בחוק](#)

[הבנקאות \(רישוי\)](#), התשמ"א-1981..."

44. אין חולק כי התובע והנתבעת, ואף בעלה, עונים על הגדרות לווה ומלווה האמורות.

45. [סעיף 11 לחוק](#) קובע כדלקמן –

"נפתח נגד הלווה הליך בבית משפט או בהוצאה לפועל לביצוע שטר שחתם הלווה בקשר לחוזה הלוואה, יהיו זכויות האוחז בשטר כפופות להוראות חוק זה כאילו היה המלווה, אלא אם כן הוכיח האוחז בשטר כי הוא אוחז בו בתום לב ובעד תמורה, וכי הוא לא ידע שמקור השטר בחוזה הלוואה כאמור."

46. אין חולק כי התובע היה מודע היטב להוראות הסכם ההלוואה בין הצדדים, ואם היה צד להליך זה שלא היה מודע להן מדובר בנתבעת ובעלה, ועל כן כפופות זכויותיו בשטר נושא תובענה זו להוראות החוק.

ב. האם הוגש השיק לביצוע על פי הוראות החוק

47. מאחר שקבעתי לעיל כי מדובר במקרה עליו חלות הוראות החוק הבה נבחן מהן ההוראות הרלוונטיות לענייננו.

48. הנתבעת טענה כי התובע עוסק בהלוואות כעיסוק, מצב אשר הפועל היוצא ממנו הוא כי חלות עליו הוראות החוק המורות לו לערוך חוזה בכתב (סעיף 2), המטילות עליו חובת גילוי מפורטת של תנאי ההלוואה (סעיף 3) והמחייבות אותו לצרף לתביעה או לבקשה לביצוע שטר הנוגעים להלוואה כזו העתק של החוזה ולפרט פרטי מידע מהותיים נוספים בקשר להלוואה (סעיף 8).
49. לטענת הנתבעת לא עמד התובע בכל ההוראות האמורות וגם מסיבה זו דין תביעתו להדחות על פי הסמכות המוקנית לבית המשפט [בסעיפים 9-10](#) לחוק.
50. תחילה יש להבהיר כי מדובר בחובות קוגנטיות, שכן [סעיף 17](#) לחוק קובע כי הוראות החוק יחולו "על אף כל ויתור או הסכם נוגד, אלא אם כן הותנה עליהן לטובת הלווה".
51. [סעיף 15\(א\)](#) לחוק קובע כי – "הוראות סעיפים 2, 3 ו-7 לא יחולו על מלווה שנותן הלוואה שלא דרך עיסוק", אלא שהנתבעת טוענת כי התובע עוסק במתן הלוואות. זאת מבקשת הנתבעת ללמוד הן מן החזקה שקבעה הפסיקה והן מן הראיות.
52. בע"א (מחוזי ת"א) [4003/07](#) **בס ארנון נ. אברהם אריה** [פורסם בנבו] (21.2.2009), בפסקה 26 לפסק הדין, אשר אושר בהמשך על ידי בית המשפט העליון (ברע"א [2132/09](#) **אברם אריה נ. ארנון בס** [פורסם בנבו] (8.7.2009)), קבע בית המשפט המחוזי כך –
- "בהתאם לסעיף 1 לחוק, כל נותן הלוואה הינו בגדר מלווה לפי החוק ככל שאינו תאגיד בנקאי. עם זאת, חובת חוזה ההלוואה בכתב וכן הוראות נוספות של החוק, לא יחולו על מלווה שנותן הלוואה שלא בדרך עיסוק, כהוראת סעיף 15 לחוק. דהיינו, הכלל הינו כי מי שנותן הלוואה יראו אותו כמי שנתן את ההלוואה בדרך עיסוק, אלא אם יוכיח שלא כן הדבר."**
53. לכאורה די בחזקה האמורה, אולם בענייננו גם הראיות שהוגשו בהליך זה אומרות בנושא זה את דברן.
54. תחילה ראינו כי התובע נתן לנתבעת שלוש הלוואות (עמ' 11 שורות 15-16). שנית, הן בעמ' 4 של נספח י"א לתצהיר התובע שורה 107 והן בעמ' 13 לפרוטוקול שורה 17, בעמ' 14 שורה 13 ובעמ' 17 שורות 4-14 ניתן לראות כי התובע העניק הלוואות אף ישירות למר אזולאי.
55. יש להעיר כי על מנת שלא יוחרגו הוראות החוק [שסעיף 15\(א\)](#) לחוק מחריג אין הכרח כי מתן הלוואות יהיה עיסוקו היחידי של המלווה ובתי משפט קבעו כבר כי חריג של [סעיף 15](#) לא יחול גם אם הלוואה הינה רק אחד מעיסוקיו של המלווה (ראה למשל – ת.א. (שלום ת"א) [49269/05](#) **כרמי רינה נ' עזבון מועלם כדורי ז"ל** [פורסם בנבו] (18.6.2009), [בש"א \(שלום ת"א\) 120208/02](#) **אילנה קורן נ' יוסף שבתאי** [פורסם בנבו] (18.11.2002) ואף [ע"א \(מחוזי חיפה\) 5099-05-13](#) **עזבון המנוח שלמה גלבוז ז"ל נ' יגאל עבדייב** [פורסם בנבו] (19.2.2014)).
56. בת"א (שלום ת"א) [49269/05](#) **כרמי רינה נ' עזבון מועלם כדורי ז"ל** [פורסם בנבו] (18.6.2009) נקבע כי –
- "אף אם עיסוקו של כרמי בהעמדת הלוואות חוץ בנקאיות התמצה בהעמדתן לכדורי, הרי שבשים לב לנסיבות אשר פורטו לעיל, המלמדות על קשר מתמשך, עסקי באופיו באופן מובהק, אזי גם אם כדורי היה לקוחו היחיד של כרמי בתחום ההלוואות החוץ בנקאיות, אין בכך כדי להועיל לתובעות לקבלת טענתו, כי כרמי**

העמיד ההלוואות לכדורי "שלא כדרך עיסוק" וכי מתקיים החריג הקבוע בסעיף 15(א) לחוק.

57. מן האמור לעיל עולה כי יש להתייחס אל ההלוואה שנתן התובע לבעלה של הנתבעת, ולצורך פרעונה שימש גם השיק נושא תובענה זו, ככזו שניתנה במסגרת עיסוקו של התובע במתן הלוואות ועל כן לא חלה עליה ההחרגה שבסעיף 15(א) לחוק.

58. [סעיף 8](#) לחוק קובע כדלקמן –

"(א) הגיש מלווה תובענה בבית משפט נגד לווה, או הגיש נגדו בקשה ללשכת ההוצאה לפועל לביצוע פסק דין או לביצוע שטר, והכל בקשר לחוזה הלוואה, יצרף לכתב התביעה או לבקשה העתק של פסק הדין או של החוזה לפי הענין.

(ב) בתובענה או בקשה כאמור בסעיף קטן (א) יציין המלווה את הסכום שתשלומו נדרש ואת אופן חישובו וכן פרטים אלה.

(1) כל הפרטים שיש לגלותם לפי סעיף 3(ב);

(2) התשלומים ששילם הלווה לפרעון ההלוואה ומועדיהם, בפירוט סכום ההלוואה והריבית בכל תשלום;

(3) יתרת החוב במועד הגשת התובענה;

(4) התשלומים שבפיגור, וסכומי הריבית וריבית הפיגורים ביחס אליהם שנצברו עד למועד הגשת התובענה;

(5) כל סכום שמועד פרעונו הוקדם, וסכום הריבית ביחס אליו שנצבר עד למועד הגשת התובענה;

(6) כל פרט אחר שיקבע שר המשפטים בהתייעצות עם שר האוצר."

59. [סעיף 9\(א\)](#) לחוק קובע כדלקמן (ההדגשות שלי) –

"ראה בית המשפט בתובענה בקשר לחוזה הלוואה, כי החוזה או תנאי בו אינם מתאימים להוראות סעיפים 5, 6 או 7, או כי המלווה לא גילה גילוי מלא של הפרטים המהותיים לחוזה הלוואה, יורה בית המשפט, ביוזמתו או על פי בקשה, ולאחר שנתן הזדמנות לצדדים להשמיע טענותיהם, לבטל את החוזה או את התנאי או לשנותו, הכל במידה הנדרשת כדי להתאימו לדרישות החוק, ולפי הענין."

60. [סעיף 10](#) לחוק קובע כי –

"(ב) ביקש מלווה נקיטת הליכים של הוצאה לפועל נגד לווה בדרך של ביצוע שטר שחתם הלווה בקשר לחוזה הלוואה, רשאי ראש ההוצאה לפועל בכל עת, ביוזמתו או על פי בקשה, לסרב לנקוט את ההליכים המבוקשים, אם היה לו יסוד להניח כי חוזה הלוואה או תנאי בו אינם מתאימים להוראות סעיפים 2, 5, 6 או 7, או כי המלווה לא גילה גילוי מלא של הפרטים המהותיים לחוזה הלוואה.

...

(ד) סירב ראש ההוצאה לפועל לנקוט הליכים כאמור, יעביר את הענין לבית המשפט המוסמך, ובית המשפט ידון בענין כאילו הגיש הלווה בקשה לבית

המשפט לביטול חוזה ההלוואה או תנאי בו, או לשינוים, כאמור בסעיף 9."

61. עיון בבקשת ביצוע השטר אשר צורפה להתנגדות שהגישה הנתבעת לביצועו מלמד כי התובע לא עמד בדרישות [סעיף 8](#) לחוק, לא צרף את המסמכים ולא פרט את המידע הדרושים על פיו עם הגשת הבקשה לביצוע השטר.

62. מאחר שהגעתי למסקנה כי ההלוואה ניתנה במהלך עיסוקו של התובע וכי החריג של [סעיף 15\(א\)](#) לחוק אינו חל, חלות על התובע גם הוראות [סעיפים 2 ו-3](#) לחוק העוסקים בחובות עריכת חוזה בכתב וגילוי פרטים שונים הנוגעים לעסקה בין הצדדים המצטרפות אל [סעיף 8](#) לחוק הקובע דרישות שיש לצרף אל תביעה או אל בקשת ביצוע שטר שמגיש מלווה.

63. לא אבחן כעת את השאלה האם היתרי העסקא עונים על דרישות [סעיפים 2-3](#) לחוק מאחר שממילא קבעתי לעיל כי הנתבעת או בעלה כלל לא חתמו עליהם, ואדרבה – מעדויות מר צבע ומר אזולאי עולה באופן פוזיטיבי כי תוכן ההלוואה שהכירו הנתבעת ובעלה היה הלוואה ללא ריבית ואף הוסתרה מהם במתכוון זהות המלווה וברי כי יש בכך משום הוכחה פוזיטיבית כי לא הכירו את תנאי ההלוואה בפועל.

64. גם אם לאור חריגת מר אזולאי משליחותו אקבע כי חוזה ההלוואה בריבית נכרת בפועל רק בינו לבין התובע, והנתבעת ובעלה לא היו צד אליו, הרי שאין חולק כי השיק נושא תובענה הגיע לידי התובע בקשר עם ההלוואה בריבית האמורה – היא מקבלה אשר יהא – והוראות [סעיף 9](#) לחוק אינן מותנות בכך שמדובר בשטר עליו חתם הלווה.

65. עם זאת, מאחר שמבחינת התובע ניתנה ההלוואה לבעלה של הנתבעת ובמסגרת התובענה שלפני עותר הוא לביצוע שיק של הנתבעת המשקף את פרעון הלוואה זו ואין מדובר בשיק שהוסב ובמקורו נמסר כשהסכום בו מלא וכנגד תמורה אחרת – מצב שהיה מצדיק שלא להחיל על המושך את הוראות החוק – אלא בשיק שנמסר על החלק בהנחה שיועבר לפרעון הלוואה, אמנם בתנאים אחרים לחלוטין, ומולא לשם הלוואה זו, יש להחיל גם את הוראות [סעיף 10](#) לחוק על מקרה זה אף נוכח הקביעה כי חוזה ההלוואה בריבית נכרת רק בין התובע למר אזולאי.

66. תוצאה זו מתיישבת עם התכלית אותה נועד החוק להגשים ובענייננו אף מדובר בתוצאה קשה יותר מאשר לווה שהיה מודע לתנאי הסכם ההלוואה ובכל זאת מצא המחוקק לנכון לגונן עליו, ועל כן ראוי מקרה זה להגנה שמעניק החוק.

67. ביחס לקביעתי זו ראוי להביא את הדברים שנאמרו בע"א [9044/04 מיסטר מאני ישראל בע"מ](#) נ' יצחק צונשיאולי [פורסם בנבו] (24.6.2007) בזו הלשון –

"... דווקא אופיה הנשכני, הבוטה, של ההלוואה החוץ-בנקאית, ואופיו הבעייתי של השוק האפור – ואינני מדבר במערערת דנא דווקא, ואיני בא לפגוע בה כשלעצמה – לא רק מצדיקים אלא גם מחייבים הקפדה על כל תגיהן ודקדוקיהן של הוראות החוק, וחובתנו לעמוד על משמר זה. אכן, הלוויים הבאים אל ההלוואות בשוק האפור יודעים היטב שלא באו לקופת גמילות חסדים ואף לא לבנק; אך כל שקבע המחוקק באשר לחובות המלווה כלפיהם צריך להישמר ללא פשרות."

68. כפי שציינתי לעיל, אם לווים מודעים כך – לווים בלתי מודעים לתנאיה הנשכניים של ההלוואה, אשר סברו כי קבלו הלוואת גמילות חסד ומצאו עצמם על עברי פי פחת, על אחת כמה וכמה.

69. אין ספק כי כלפי הנתבעת ובעלה לא עמד התובע בהוראות החוק – הן במובן זה שלא נערך עימם חוזה בכתב בקשר להלוואה והן במובן זה שלא עמד בחובת הגילוי הנדרשת ממנו. בקשר להפרות אלה של הוראות הדין ניתן אולי לומר לזכות התובע כי סבר שהחתימה על היתר העסקא היא של הנתבעת או למצער כי מר אזולאי מייצגם נאמנה ויידע אותם בדבר תנאי ההלוואה ועל כן לדון אותו לקולא בשל הפרת הוראות אלה של החוק.

70. שונים הם פני הדברים ביחס לעובדה שהתובע לא צרף לבקשת הביצוע את הדרוש על פי [סעיף 8 לחוק](#), הפרה אשר גם לתובע לא יכול להיות ספק כי הנפגעת הישירה ממנה היא הנתבעת.

71. בחלק מוקדם יותר של פסק הדין [ב"ע"א 9044/04](#) הנזכר לעיל קבע בית המשפט העליון את הכללים הבאים (ההדגשות שלי) –

"איזו מידה של התערבות ראויה בענייננו? סעיף 9 מקנה בידי בית המשפט את שיקול הדעת להתערב בחוזים בדרגות שונות של התערבות, החל משינוי סעיף זה או אחר ועד ביטול ההסכם לחלוטין. העיקרון המנחה בדיני חוזים הוא "חוזים יש לקיים" תוך חתירה למלא אחר כוונת הצדדים. יחד עם זאת, ישנן נסיבות המצדיקות את התערבות בית המשפט, כאשר התערבות זו מגעת לעיתים עד כדי ביטול החוזה. נסיבות מעין אלה מתקיימות בענייננו. במקרה דנן, כאמור לעיל, הופרה הפרה חמורה של חובת הגילוי בכך שפרטים רבים נעדרו מן החוזה. בהתחשב בעובדה כי מדובר בהלוואות חוץ בנקאיות ונוכח פערי הכוחות בין הצדדים, אל לנו לראות העדרו של פרט זה או אחר מהחוזה כפגם פורמאלי וטכני בלבד. ...לא זו אף זו, נראה כי מבחינה טכנית יש להבחין בין הפרת חובת הגילוי להפרות אחרות של חוק הסדרת הלוואות. בהפרות אחרות של החוק, כגון קביעת שיעורי ריבית גבוהים מהמותר על פי חוק, ניתן בקלות יחסית לתקן את החוזה על מנת להופכו לחוקי, שכן כל שיש לעשות הוא להתערב בגובה שיעורי הריבית ולהפחיתם עד לסף החוקי המותר. לעומת זאת כאשר מדובר בהפרת חובת הגילוי, התערבות מתונה יותר מביטול החוזה, היא קשה מבחינה פרקטית, שכן אז שומה על בית המשפט לנסח מחדש את תנאי החוזה."

72. בענייננו אנו הופרה חובת הגילוי, למצער בשלב הגשת בקשת הביצוע ללשכת ההוצאה לפועל אך כלפי הנתבעת ובעלה אין ספק שגם בשלב העמדת ההלוואות ומסירת השיק נושא התובענה, גם אם למר אזולאי היתה מעורבות תורמת להפרה זו.

73. זאת ועוד, בסעיפים 9-10 לתצהירו המשלים הביא מר צבע את נתוני הריבית המקסימלית שהיתה מותרת על פי החוק ועמדה על 9.405% לשנה בחודש ינואר 2014 ועל 8.1% לשנה בחודש נובמבר 2014, בהם ניתנו ההלוואות שבקשר אליהן נמסר השיק נושא תובענה זו.

74. מר צבע לא נחקר על נושא זה בחקירה נגדית והתובע אף לא הביא מטעמו ראיות שיש בהן כדי להצביע על נתונים שונים או לסתור באופן כלשהו ראיות אלה.
75. התובע עצמו הצהיר בתצהירו כי על שתי הלוואות בסך 50,000 ₪ כל אחת אמור היה לקבל ריבית (היתר עסקא בלשונו) בסך 20,000 ₪ עבור כל אחת (סעיפים 8 ו-10 לתצהירו) ואילו את השיק דן קיבל עבור הלוואה שלישית בגינה אמור היה לקבל ריבית (היתר עסקא) בסך 10,000 ₪ ובגינה נמסר השיק נושא תובענה זו.
76. אין התובע חלוק על העובדה שביחס לשתי ההלוואות בגין אמור היה לקבל ריבית בסך 20,000 ₪ בתשלומים היתה כל אחת מהן אמורה להיות מוחזרת במשך 14 חודשים, בעוד לגבי ההלוואה בגינה נמסר השיק נושא תובענה זו מדובר לכאורה בתשלום אחד.
77. ריבית של 10,000 ₪ על הלוואה בסך 50,000 ₪ מהווה ריבית בשיעור של 20%, כאשר על פי גרסת התובע מדובר בהלוואה שניתנה ביום 30.11.14 או בסמוך אליו (נספח ב' לתצהירו) ואילו מועד הפרעון של השיק הוא 17.3.16, דהיינו מעט יותר מ-15.5 חודשים מאז מתן ההלוואה.
78. בנסיבות בהן בחודש נובמבר 2014 הוכח כי הריבית המותרת להלוואה חוץ בנקאית עמדה על 8.1% לשנה הרי שהריבית על פיה מולא הסכום בשיק נושא תובענה זו עומדת על יותר מכפליים מן הריבית המותרת, וגם בענין זה פעל התובע בניגוד להוראות החוק, כל זאת אם נתייחס לסכומים שהתובע טוען כי הלווה ולריבית שהוא טוען כי היה זכאי לקבל.
79. ברי כי אם נתייחס אל הסכומים שקיבל מר צבע בפועל, שהם הסכומים ביחס אליהם אמורים היו הסכומים להרשם בשיקים על פי הנתבעת, מדובר בריבית גבוה לאין ערוך.
80. תוצאתן הקשה הפוטנציאלית של הלוואות חוץ בנקאיות שאינן מתנהלות תחת המסגרת הברורה של הוראות החוק ידועה, וכחוק המיועד להגן על לוויים קל וחומר שראוי כי יגן גם על הנתבעת שכלל לא היתה מודעת לתנאי ההלוואה אליה מצאה עצמה משתעבדת.
81. בתי המשפט לא נמנעו מלהביא גם לתוצאה של דחית תביעה, אפילו מקום בו לא היה ספק כי קיים חוב אולם הופרו על ידי המלווה הוראות החוק.
82. כך נפסק למשל בע"א (מחוזי חיפה) 5099-05-13 עזבון המנוח שלמה גלבע ז"ל נ' יגאל עבדייב [פורסם בנבו] (19.2.2014) ובבר"ע (מחוזי ירושלים) 860/09 סטורזי שלמה נ' ברקס סיסל [פורסם בנבו] (28.4.2009).
83. בע"א 4003/07 הנזכר לעיל, אשר אושר ע"י בית המשפט העליון כאמור, קבע בית המשפט כי –
 "הוראות החוק הינן הוראות מחייבות, ויש להקפיד עם מלווה ביחס לכל הוראה והוראה שבחוק, כולל ההוראה כי חוזה הלוואה חייב להעשות בכתב וכולל אופן הגשת תביעה או בקשה לביצוע שטר בהתאם להוראות סעיף 8 לחוק. לא מדובר על הוראות פרוצדוראליות, אלא מעבר לכך, על הוראות מהותיות ... די לנו שבמקרה דן לא קיים כלל חוזה הלוואה בכתב ושעל כן לא ניתן היה לרפא את הפגם שבדרישות סעיף 8 לחוק ... ערים אנו כי יכול ולעיתים התוצאה תהא בלתי צודקת. אולם על בית המשפט לומר דברו תוך הדגשה כי מי שעיסוקו במתן הלוואות לרבות נכיון שיקים חייב לערוך חוזה הלוואה בכתב על כל פרטיו."
84. בשים לב למכלול הפרות הוראות החוק במקרה שלפני, סבורני כי התוצאה של הטלת הסנקציה של דחית התביעה הולמת את הנידון.

ג. חריגות מר אזולאי מן ההרשאה שקיבל

85. לכאורה, לאור התוצאה אליה הגעתי לעיל, ניתן היה לסיים בשלב זה את פסק הדין, אולם מאחר שהכרעתי דלעיל נסמכת על אומד דעת הצדדים ועל פרשנות מצמצמת של הסייג [בסעיף 10](#) לחוק, המעניק את הגנתו במובן הלשוני ללווה בלבד כאשר לאור קביעותי דלעיל ספק אם ניתן לקרוא לנתבעת דכאן בשם זה ולמצער מדובר במקרה מורכב, מבקש אני לבחון טענות נוספות שעלו בסיכומי הצדדים.

86. הנתבעת טענה כי במילוי הסכום של 60,000 ₪ בשיק חרג מר אזולאי מן ההרשאה שניתנה לו על ידי מר צבע, בכך שמילא סכום העולה על 500 ₪ – הוא סכום ההחזר שהוצג לה על ידו במסגרת ההלוואה שסברה כי היא מקבלת, בעוד התובע טוען כי הנתבעת ומר צבע היו מודעים לתנאי ההלוואה ואף לסכומי ההחזר וכי מסירת השיק על החלק למר אזולאי, שהיה למר צבע אמון בלתי מסוייג בו, הקנתה לו את ההרשאה למלא בהם את סכום ההחזר עליו הסכים עם התובע בשם מר צבע.

87. הן מר צבע (למשל בעמ' 31 שורות 23, 32, עמ' 32 שורות 9-11, 25-26, עמ' 33 שורה 19 ועוד) והן מר אזולאי (למשל בעמ' 19 שורות 16-17, 27-28, עמ' 20 שורה 9, עמ' 21 שורות 16-17, 21 ועוד) העידו כי ההלוואות שסוכם ביניהם כי מר אזולאי ארגן עבור מר צבע עמדו על סך 7,000 ₪ כל אחת וההחזרים החודשיים בגינן עמדו על 500 ₪ כל אחד.

88. הן מר צבע (עמ' 32 שורות 33-34) והן מר אזולאי (עמ' 19 שורות 2-3, עמ' 21 שורה 21, עמ' 24 שורות 4-5, עמ' 25 שורות 35-36 ועוד) העידו כי מר צבע לא היה מודע לעובדה שמר אזולאי קיבל מן התובע סכומים של 50,000 ₪ במקום 7,000 ₪ בכל הלוואה ולא היו מודע לעובדה שמדובר בהלוואה בריבית בהחזרים חודשיים גבוהים פי עשרה.

89. מר צבע הכחיש את חתימתו על היתרי העסקא (סעיף 28 סיפא לתצהיר העדות הראשית המקורי שלו וסעיף 5 לתצהיר המשלים) ומר אזולאי אישר בעדותו כי מר צבע או הנתבעת כלל לא חתמו על היתר העסקא אלא היה זה הוא אשר עשה זאת ללא ידיעתם ותוך זיוף חתימה (עמ' 23 שורה 32 – עמ' 24 שורה 3).

90. מנגד טען התובע כי מדובר בהלוואה שקבלו הנתבעת ובעלה לצורך השלמת בניה בפרוייקט משותף עימו וכי כעת עושים הם כל שלאל ידם על מנת לחמוק מתשלום חובם, ותוך שיתוף פעולה עם מר אזולאי משקרים בנסיון להטיל עליו בלבד את האחריות לחוב מאחר שמר אזולאי פושט רגל ולא ניתן יהיה לגבות ממנו מאומה.

91. אפתח דווקא מן החתימה על היתרי העסקא – כלל נקוט הוא בפסיקה שכאשר מוכחשת חתימה הנטל להוכיח כי מדובר בחתימת מי שהוא טוען כי חתם (ראו למשל [ע"א 5293/90 בנק הפועלים בע"מ נ' שאול רחמים בע"מ, פ"ד מז\(3\) 240, 262 \(29.6.1993\)](#) ורבים נוספים).

92. לעומת גרסת הנתבעת והמצהירים מטעמה, כי לא היא ולא מר צבע חתמו על היתר העסקא, לא הביא התובע כל ראיה סותרת ולמעלה מכך אף לא העמיד גרסה החלטית ביחס לשאלה מי עשה זאת ובחקירתו העלה רק אפשרויות ואף אישר כי לפחות לחתימת מר צבע אין החתימות על היתרי העסקא דומות (עמ' 11 שורות 3-12).

93. אין הצדדים חלוקים על העובדה שבין מר צבע לבין התובע שורר סכסוך, קודם להליך זה, בעטיו לא היה ביניהם כל קשר ישיר בתקופה הרלוונטית, מר צבע (עמ' 32 שורה 36 – עמ' 33 שורה 1) ומר אזולאי (עמ' 20 שורות 11-12) העידו במפורש כי לו ידע מר צבע שאת ההלוואה הוא מקבל מן התובע לא היה לוקח אותה ואף התובע כנשאל על כך השיב בשפה רפה אך לא התכחש לעובדה שמדובר בעמדה הגיונית מצד מר צבע (עמ' 9 שורות 28-35).
94. מר אזולאי העיד במפורש כי זייף את חתימת מר צבע, כי הטעה את בני הזוג צבע ולמעשה הודה במעשי מרמה כלפיהם, הגם שסרב שוב ושוב להשתמש במילה זו במפורש גם כשזה היה תוכנה המובהק של עדותו.
95. נמצא כי לתובע אין ולא יכולה להיות ידיעה, וכאמור לעיל, לא הובאה על ידו כל ראיה שתעמוד בסתירה לגרסת הנתבעת והעדים מטעמה כי מר אזולאי חרג מן ההרשאה שניתנה לו, לקח הלוואה ממי שה"ה צבע לא היו מסכימים לקבל ממנו ופעל כלפיהם תוך הטעיה ומרמה.
96. כפועל יוצא מכך, אין לתובע ידיעה, שלא לומר ראיה, כי מר אזולאי אכן מסר לנתבעת או למר צבע את תנאי ההלוואה וקיבל מהם אישור למלא בשיקים בכלל ובשיק נושא תובענה זו בפרט את הסכומים שמילא בהם.
97. התובע ניסה אף לטעון כי מן העובדה שמר צבע, כבנקאי לשעבר המודע היטב למשמעות מסירת שיקים על החלק, מסר למר אזולאי שיקים ללא סכום וללא שם נפרע מצביעה על כך שהסמיד אותו למלא בשיקים כל סכום שיכול היה הוא למלא, מאחר שלמעשה הפקיד בידי את מלוא הסמכות לפעול בשמו בקשר להלוואות שהלה ארגן עבורו.
98. מר אזולאי היה רב בית הכנסת בו התפלל מר צבע והלה סמך עליו "בעיניים עצומות" (עמ' 32 שורה 14) ואף רחש לו כבוד רב כשומע לקחו, עד כדי כך שגם לאחר כל שהלה הודה כי עולל לו ולאשתו הוסיף לעיתים מר צבע להתייחס אליו תוך שימוש בתוארו הרבני הגם שזהו תואר של כבוד (עמ' 33 שורה 24 ועמ' 35 שורות 2-3), התקשה להטיח בו דברים קשים ובעדותו אף אמר – "בתודעה זה בן אדם מיוחד שכל כך חשבתי שהוא אדם ישר, בהתחלה נתתי הסברים פסיכולוגים אולי יש לו בעיה, לא ידעתי מה לחשוב, דנים אדם לכף זכות חשבתי שהיתה נפילה חלקית שהוא מעד (צ"ל "מעל" – א.ב.) באמון שלי מאיזה לחץ לא הבנתי שיש לי עסק עם בן אדם מאוד מסוים" (עמ' 36 שורות 22-24).
99. בנסיבות של מערכת יחסים שכזו נכון אני לקבל את הגרסה על פיה למרות נסיונו והידע שהיה לו כבנקאי סמך מר צבע על יושרו המצופה של מר אזולאי וכי יפעל באמון מלא ורק על פי הסיכום ביניהם, ומסר לידי את השיקים החתומים על החלק אך הרשה לו למלא בהם רק את הסכומים עליהם סכמו, בהנחה כי מדובר באדם נקי מרוב, שלא לומר מורס מעם.
100. יוזכר כי על פי עדות מר צבע ומר אזולאי נעשה הדבר לאחר סיכום תנאי ההלוואה ולאחר שמר אזולאי אמר למר צבע כי זמנו דוחק, וכאשר מדובר במי שמכבד את רבו וסומך עליו ניתן לקבל גרסה על פיה נמסרו השיקים באופן זה תוך ההנחה שמר אזולאי ימלא בהם רק את הסכום עליו סיכם עימו מר צבע ולא מעבר לכך.
101. בהקשר זה של היקף ההלוואה שסברו מר צבע ואשתו כי הם מקבלים, תנאיה וההרשאה שנתנו למר אזולאי נראית לי גרסת עדי ההגנה מהימנה.

102. גרסה זו מתיישבת עם הטענה בדבר הסכסוך בין מר צבע לתובע ועם עדותו הקוהרנטית של מר צבע, אשר אף סר למשטרה לשם הגשת תלונה ומסר בה עדות מפורטת התואמת את גרסתו בבית המשפט, וגם התרשמותי מן הכעס והעלבון שחש מר צבע לאחר שהוברר לו כי רומה היתה כי מדובר בתחושות ממשיות המשתקפות בסערת הרגשות אשר אפיינה את עדותו.
103. גם באשר לעדות מר אזולאי, הגם שזה הודה במעשי מרמה וזיוף אשר יש בהם כדי לפגוע באמינותו, עדיין סבורני כי יש לייחס מהימנות לגרסתו העובדתית ביחס לפרשה זו.
104. אינני סבור כי יש להתייחס רק אל העובדה שהעלה התובע בסיכומים מטעמו, כי בשל העובדה שלא ניתן לגבות מאומה ממר אזולאי – אשר לא הוכחה – אין לו מה להפסיד מקבלת האחריות המלאה עליו, שכן אלה כלל אינם פני הדברים.
105. את אותה גרסה מסר מר אזולאי אף בעדותו במשטרת ישראל (נספח ח' לתצהיר התובע), למרות שתוך כדי עדותו הוזהר כי הוא חשוד בעבירות של זיוף בכוונה לקבל דבר ובקבלת דבר במרמה והוצע לו להיוועץ בפרקליט (עמ' 3 להודעתו שורות 55-68) וגם לאחר אזהרות אלה דבק בגרסתו ללא כחל וסרק, כשידוע לו שהוא עלול להנזק מכך נזק רב במישור הפלילי.
106. מר אזולאי אף הקפיד להוסיף בהודעתו במשטרה בכתב יד, לאחר תום הגרסה המוקלדת, כי הוא מוכן לשלם על הטעות שעשה (עמ' 4 של נספח ח' האמור בחתימתו).
107. לא זו אף זו, גם במסגרת הדיון בבית הדין הרבני (נספח יא' לתצהיר התובע) אישר מר אזולאי עובדות הנוגעות לתרמית שנקט כלפי מר צבע, כאשר מדובר במסגרת פנימית של החברה החרדית אשר יש להניח כי חשיפת שחיתות של רב כלפי בני קהילתו בפניה תפגע בו (בהקשר זה ראו למשל דרשתו של גדול אמוראי ארץ ישראל בדור השני, רבי יוחנן, המובאת בתלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד ב' – **"מאי דכתיב 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא? אם דומה הרב למלאך ה' צבאות - יבקשו תורה מפיהו. ואם לאו - אל יבקשו תורה מפיהו!"**, הפיסוק אינו במקור).
108. גם בעדותו של מר אזולאי בבית המשפט יש משום סיכון לפגיעה בו, שכן – אם כגרסת התובע מדובר בפושט רגל ייתכן כי במעשיו אלה יש כדי להוות עילה לשלילת הגנת הליכי פשיטת הרגל.
109. זאת ועוד, דווקא בעובדה שגם כאשר הודה מר אזולאי במעשיו הראויים לכל גנאי ניכר היה הקושי שלו לקבל על עצמו את משמעותם במישור הנפשי, מצב המתבטא בכך שלמרות כל שהודה בו סרב לעשות שימוש במילים מפורשות הנוגעות למרמה, התרשמתי כי אין מדובר בעדות הנחלצת מפיו בנקל אלא כסוג של תיקון כלפי מי שכלפיו עשה עוול, ואני סבור כי מדובר בעדות מהימנה.
110. הפועל היוצא מן האמור לעיל הוא כי אני מקבל את גרסת העדים מטעם הנתבעת כי הסכום שמולא בשיק נושא תובענה זו שנמסר לתובע היה בחריגה ניכרת מן ההרשאה שנתן לו מר צבע.
111. משכך הם פני הדברים, אין לי אלא לשוב ולהפנות אל הוראות [סעיף 6 לחוק השליחות](#) הנזכר לעיל ואל התוצאה המשפטית הנובעת ממנו בנסיבות בהן, כבדידן, לא אישר השולח את חריגתו של השליח מן ההרשאה בשום שלב.
112. בע"א 1286/90 [בנק הפועלים בע"מ נ' ורד הלבשה \(פ"ד מח' 5\) 799, 810 \(29.12.1994\)](#) הובהרה ההלכה הנוהגת בענין חריגה מהרשאה בדיני השטרות, וכך נקבע –

10. דיני השטרות מטילים את סיכון החריגה מההרשאה על הצד השלישי: "... אין החתימה מחייבת את המרשה, אלא אם פעל המורשה במעשה החתימה בגבולות רשותו ממש" (סעיף 24 [לפקודת השטרות](#) [נוסח חדש]). במילים אחרות, מקום בו שמעון השלוח חרג מהרשאתו, הרי שצדדים שלישיים (הנפרע, הנסב) אינם רשאים להיפרע מהשולח. הם רשאים להיפרע, במסגרת התביעה השטרית, מהשלוח בלבד.

11. בכך פוסעים דיני השליחות השטריים בעקבות מדיניותם העקרונית של דיני השליחות הכלליים. נקודת המוצא של דיני השליחות הכלליים, הקבועים [בחוק השליחות](#), הינה, כי חריגה מהרשאה איננה מחייבת את השולח (סעיף 6(א) לחוק השליחות). השולח רשאי לאמץ את פעולת השלוח, אולם בהיעדר אימוץ של פעולת השלוח, הרי שסיכון החריגה מההרשאה מוטל על הצד השלישי. ... אם הצד השלישי ידע על אותה חריגה או היה עליו – כאדם סביר – לדעת על כך (סעיף 18 [לחוק השליחות](#)), הרי שהוא כפוף לרצונו של השולח. רוצה השולח – מאמץ את פעולת השלוח ויוצר יחס ישיר עם הצד השלישי; רוצה השולח – מותיר את המצב על כנו, שאז אין יחס ישיר בין השולח לבין הצד השלישי, והצד השלישי רשאי להיפרע את נזקו מהשלוח על-פי דיני הנזיקין. אם הצד השלישי לא ידע על החריגה מההרשאה ולא היה עליו לדעת עליה, הוא "רשאי לראות את השלוח כבעל דברו או לחזור בו מן הפעולה ולתבוע מן השלוח את נזקו" (סעיף 6(ב) [לחוק השליחות](#)). העיקרון בדיני השליחות הכלליים הוא שחריגה מההרשאה איננה יכולה להקים חבות של השולח כלפי הצד השלישי. הצד השלישי איננו יכול לכפות את תוצאות הפעולה המשפטית על השולח, מקום בו השלוח חרג מהרשאתו (או פעל בהיעדר כל הרשאה), אפילו היה השולח רשן ואפילו הצד השלישי איננו רשן.

113. יש לזכור כי התובע דכאן היה מודע לסכסוך בינו לבין מר צבע ולעובדה שייתכן כי הידיעה על מתן הלוואה על ידו היתה נתקלת בהתנגדות מצידו, וכן כי התובע העלים עין מחוסר הדמיון בין החתימות על השיקים לאלה שעל היתרי העסקא, ובנסיבות אלה ספק אם ניתן להתייחס אליו כאל צד שלישי בלתי רשן ותם לב, אולם גם אם היה כזה עדיין חריגה מההרשאה אינה מקימה חבות של השולח – בענייננו הנתבעת – כלפיו.

114. הפועל היוצא מן האמור לעיל הוא כי משחרג מר אזולאי מן ההרשאה שניתנה לו ומילא בשיק נושא התובענה סכום שלא אמור היה למלא וייתכן כי אף שם נפרע שלא אמור היה למלא, הרי שככל שיש לתובע עילת תביעה בגין שיק זה יהיה הדבר כלפי מר אזולאי, השלוח, אך לא כלפי הנתבעת.

115. לאחר שהגעתי למסקנה כי הן מכח דיני הלוואות חוץ בנקאיות והן מכח דיני השטרות והשליחות יש לדחות את התביעה אינני נדרש ליתר טענות הצדדים לגוף המחלוקת.

ד. ההתנהלות המשתקפת מחומר הראיות

116. לכאורה די בכל האמור לעיל, אולם סבורני כי ראוי להקדיש שורות ספורות גם להתנהלות העולה מתוך חומר הראיות שלפני.
117. אין צורך לציין לגנות את המובן מאליו בענין התנהלותו של מר אזולאי אשר לצד המעשים הנפשעים בהם הודה, כלפי מי שהיה חלק מקהילתו ושומעי לקחו ונתן בו אמון מלא, לא התבייש לעמוד בתוקף על כי יזכה לכבוד של רב (עמ' 24 שורות 6-8) – תפקיד שנראה כי פעל באופן בוטה במנוגד לכל מה שהוא אמור לייצג (ראה הציטוט לעיל ממסכת חגיגה בתלמוד הבבלי).
118. מאחר שענין זה עלה ממילא במהלך חקירת המשטרה ומר אזולאי אף נחקר ביחס אליו תחת אזהרה אינני נדרש עוד להיבטים המעשיים העולים מכך.
119. עם זאת, מחומר הראיות עולה חשש גם להתנהלות בעייתית ביותר מצד התובע, המכהן אף הוא כרב ונושא משרה של עובד מדינה ובה בעת עוסק במתן הלוואות חוץ בנקאיות בסכומים ניכרים ובריבית קצוצה.
120. אכן התובע טען בעדותו כי לקח משכנתא על מנת להלוות את הכספים לתובע וכי הריבית שגבה נועדה לכסות את הוצאותיו, אולם זולת אמירה כללית בענין זה נמנע מהבאת כל ראיה, כאשר ידוע הכלל כי צד שנמנע מהבאת ראיה שבשליטתו חזקה שהיתה פועלת לרעתו (ראו למשל [ע"א 548/78 פלונית נ' פלוני, פ"ד לה\(1\) 736, 760 \(16.12.1980\)](#)), מה גם שקשה להניח כי יכול היה להראות משכנתא במסגרתה מוטלת ריבית בשיעור כה גבוה או אף קרוב לזה שביקש לגבות מן הנתבעת.
121. זאת ועוד, בפרוטוקול הדיון מיום 16.5.18 נטען אודות פעולות נוספות של התובע אשר ככל שאכן בוצעו ייתכן שמשקפות עבירות פליליות (ראו עמ' 30 שורה 30 – עמ' 31 שורה 9).
122. באשר לשני הרבנים האמורים מצער לדעת כי לא זו בלבד שלא הפנימו את הנורמות המחמירות שהטילו על עצמם חכמי ישראל אפילו ביחס לנראות הציבורית שלהם, בהכירם בחשיבות תפקידם כמורי דרך ומנהיגי ציבור המהווים דוגמה לסביבתם (ראו למשל תלמוד בבלי מסכת יומא דף פ"ו עמ' א', "היכי דמי חילול השם ... וכמה מכוערין דרכיו"), אלא נראה כי בחרו בנורמות התנהגות הפוכות להן.

סיכום

123. לאור הממצאים והמסקנות אליהם הגעתי לעיל, הן בשל אי עמידה בהוראות [חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות](#) והן בשל חריגה מן ההרשאה במילוי השיק נושא תובענה זו, אני דוחה את התביעה.
124. התובע ישא בהוצאות הנתבעת בסך 2,000 ₪ ובשכ"ט ב"כ הנתבעת בסך 8,000 ₪.
125. המזכירות תעביר עותק פסק דין זה ועותק פרוטוקול ישיבת יום 16.5.18 לידי המחלקה המשפטית של הנהלת בתי המשפט אשר תבחן אם אין מקום להעבירם לידי משטרת ישראל, נציבות שירות המדינה ורשות המיסים, בשים לב לאמור בסעיפים 119-121 לעיל.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תוך 45 יום.

ניתן היום, כ"ה טבת תשע"ט, 02 ינואר 2019, בהעדר הצדדים.

אלי ברנד 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)